

RCL DPiO 5604-86/10

ANALIZA
WYROKU TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO
Z DNIA 16 LISTOPADA 2010 R., SYGN. AKT K 2/10

I. INFORMACJE O ORZECZENIU:

1. Metryka orzeczenia:

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 listopada 2010 r. Dz. U. z dnia 25 listopada 2010 r., Nr 222, poz. 1456.

2. Sentencja orzeczenia:

Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż art. 4 ust. 7 pkt 1 oraz art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2002 r. Nr 175, poz. 1440, z późn. zm.) w zakresie, w jakim wyłączają nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach z kręgu nauczycieli uprawnionych do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, są niezgodne z art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Utrata mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji:

Przepisy wymienione w sentencji wyroku utraciły moc obowiązującą z dniem ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, tj. 25 listopada 2010 r.

4. Stan prawny (na gruncie którego wydano orzeczenie):

Art. 4 ust. 7 pkt 1 ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów stanowi, że do ulgi 37% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w pociągach osobowych, na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych, są uprawnieni: nauczyciele szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych – publicznych lub niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych.

Art. 5 ust. 2 pkt 1 ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów wskazuje, że do ulgi 37% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego autobusowego w komunikacji

zwykłej, na podstawie biletów imiennych miesięcznych, uprawnieni są nauczyciele szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych – publicznych lub niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych.

Powyższe unormowania wyłączają więc nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach z kręgu nauczycieli uprawnionych do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, mimo że z ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm.; dalej: Karta Nauczyciela) wynika równy status w zakresie praw i obowiązków nauczycieli zatrudnionych tak w przedszkolach, jak i w szkołach wskazanych w ustawie o uprawnieniach do ulgowych przejazdów.

5. Powołany wzorzec konstytucyjny:

Zgodnie z dotychczasowym dorobkiem Trybunału Konstytucyjnego, zasada równości wobec prawa polega na tym, aby wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych), charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu były traktowane równo, bez dyskryminowania i faworyzowania.

Fundamentalny charakter zasady równości w demokratycznym państwie prawnym nie wyklucza możliwości uznania za zgodne z Konstytucją odmiennego traktowania podmiotów podobnych. Warunkiem koniecznym wprowadzenia wyjątków jest jasno sformułowane kryterium, na podstawie którego dokonywane jest różnicowanie. Równocześnie kryterium to można w świetle zasad i wartości konstytucyjnych uzasadnić odpowiednio przekonującymi argumentami.

Ewentualne wyjątki od zasady równości powinny odpowiadać następującym wymaganiom:

- 1) różnicowania muszą mieć charakter relewantny, tzn. pozostawać w bezpośrednim związku z celem i zasadniczą treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma oraz służyć realizacji tego celu i treści. To znaczy, że wprowadzane odstępstwa od zasady równości muszą mieć charakter racjonalnie uzasadniony. Nie wolno dokonywać różnicowania według dowolnie ustalonego kryterium;
- 2) różnicowania muszą być proporcjonalne, tzn. waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie sytuacji adresatów normy, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku nierównego potraktowania podmiotów podobnych;
- 3) muszą pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych.

Trybunał Konstytucyjny interpretuje pojęcie sprawiedliwości społecznej w połączeniu z pojęciem równości. Trybunał stoi na stanowisku, że jeżeli w podziale dóbr i związanych z tym podziale ludzi występują niesprawiedliwe różnice, wówczas różnice te uważane są za nierówność.

Sprawiedliwość jest przeciwieństwem arbitralności, wymaga bowiem, aby zróżnicowanie poszczególnych ludzi pozostawało w odpowiedniej relacji do różnic w sytuacji tych ludzi. Na treść zasady sprawiedliwości społecznej składa się cały szereg zagadnień. Do elementów konstytuujących sprawiedliwość społeczną Trybunał zalicza m.in.: tworzenie warunków zdrowego i stabilnego rozwoju gospodarczego, równowagę budżetową, prawo obywateli i ich wybranych przedstawicieli do ustalania kierunków i priorytetów polityki społecznej oraz gospodarczej na drodze procedur demokratycznych.

Oceniając konstytucyjności zaskarżonej regulacji Trybunał uznał, iż stwierdzone w sprawie pominięcie ustawodawcze następujące przez nieobjęcie ulgami na przejazdy środkami komunikacji publicznej nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach narusza zasadę równości i sprawiedliwości społecznej.

II. SKUTKI ORZECZENIA:

Z dniem ogłoszenia Dziennika Ustaw zawierającego wyrok Trybunału Konstytucyjnego zakwestionowane przepisy nie utracą mocy obowiązującej, gdyż ich niekonstytucyjność stwierdzona została w zakresie, w jakim pomijają nauczycieli zatrudnionych w przedszkolach z kręgu nauczycieli uprawnionych do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego. Konsekwencją tak sformułowanej sentencji wyroku jest obowiązek ustawodawcy polegający na uzupełnieniu pominięcia stwierdzonego wobec zakwestionowanych przepisów.

W ocenie Trybunału realizacja tego typu orzeczeń powinna polegać nie na wyeliminowaniu z ustawy wadliwego fragmentu czy zastąpieniu go odpowiednikiem pozbawionym wady, ale na jej uzupełnieniu o odpowiedni fragment, niezbędny z punktu widzenia zgodności z Konstytucją (por. np. orzeczenie o sygn. K 25/95). Konieczna jest w tym zakresie interwencja ustawodawcy.

III. WSKAZÓWKI DLA PRAWODAWCY:

Z uwagi na fakt, iż realizacja wyroku wymaga prostego zabiegu legislacyjnego, uzasadnienie wyroku Trybunału nie zawiera szczegółowych wskazówek.

IV. WYKONANIE ORZECZENIA:

1. Potrzeba wykonania orzeczenia:

W celu zapewnienia skutecznej realizacji konstytucyjnych zasad równości i sprawiedliwości społecznej, konieczne jest podjęcie działań legislacyjnych.

2. Podmiot wykonujący orzeczenie:

Organem właściwym do wykonania wyroku jest Minister Infrastruktury.

3. Kierunek rozwiązań/brzmienie przepisu:

W świetle analizowanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego, nowelizacja ustawy o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego mogłaby przybrać następujący kształt:

1) w art. 4 ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Do ulgi 37% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w pociągach osobowych, na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych, są uprawnione następujące osoby:

- 1) nauczyciele zatrudnieni w przedszkolach;
- 2) nauczyciele szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych - publicznych lub niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych;
- 3) nauczyciele akademicy.”

2) w art. 5 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Do ulgi 37% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego autobusowego w komunikacji zwykłej, na podstawie biletów imiennych miesięcznych, są uprawnione następujące osoby:

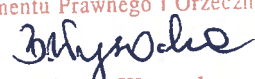
- 1) nauczyciele zatrudnieni w przedszkolach;
- 2) nauczyciele szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych - publicznych lub niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych;
- 3) nauczyciele akademicy.”

W związku z nowelizacją ustawy konieczne jest również nadanie adekwatnego brzmienia § 11 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 października 2002 r. w sprawie rodzajów dokumentów poświadczających uprawnienia do korzystania z ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. Nr 179, poz. 1495, z późn. zm.).

4. Etap prac nad projektem wykonującym orzeczenie:

Do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej wpłynęły projekty ustaw (druki nr: 1889 i 1892) nowelizujących ustawę o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, jednakże nie zawierają one regulacji służących realizacji przedmiotowego wyroku.

sporządził:
Tomasz Golik
tel.: 694 62 01

DYREKTOR
Departamentu Prawnego i Orzecznictwa

Barbara Wysocka